

Allianssin asiantuntijalausunto sivistysvaliokunnalle valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2025-2028

Asia: VNS 2/2024 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

Teema: Sivistysvaliokunnan toimiala

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry edistää nuorten osallisuutta yhteiskunnassa sekä kouluttaa, palvelee ja tuo yhteen järjestöissä, kunnissa ja seurakunnissa työtä tai vapaaehtoistyötä tekevät nuorisoalan toimijat. Allianssin jäsenenä on noin 150 nuorisojärjestöä ja muuta nuorisoalalla toimivaa yhteisöä - käytännössä kaikki Suomessa toimivat nuorisoalan järjestöt.

Tiivistä:

- Hallitusohjelman mukaan kansakuntamme menestys riippuu siitä, miten nuorillamme menee. On erittäin ristiriitaista, että nuorisoalaan kohdistettiin lisäleikkauksia jo päätettyjen leikkausten lisäksi. Tarkat kohdennukset päätetään budjettiriihessä, mutta päätökset voivat tarkoittaa jopa yli 20 prosentin leikkauksia nuorisoalalle ja suomalaiseen nuorisotyöhön.
- On hyvin ristiriitaista, että koulutuksesta ja opiskelijoilta leikataan samalla kun hallitusohjelmassa pyritään ratkomaan osaajapulaa.
- Nuorisoala on huolissaan nuorten harrastamisen edellytyksistä, jos valtion ja kuntien taloustilanne jatkaa heikkenemistään ja perheiden toimeentulo-ongelmat pahenevat.

Nuorisotyö ja alan rahoitus

Nuorisoalan rahoitus on osa opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuksia. Valtionavustuksiin kohdistui lisäleikkauksia jo aiemmin hallitusohjelmassa päätettyjen säästöjen lisäksi. Allianssin tekemän kyselyn mukaan leikkausten toteutuessa hallitusohjelman suuruudessa lähes joka kolmannelta nuorelta loppuisi harrastus ja yli puolet nuorista jäisi ilman maksutonta paikkaa viettää aikaa.

Hallitusohjelmassa päätettyjä, vuosien 2026 ja 2027 OKM:n valtionavustuksiin kohdennettuja leikkauksia aikaistetaan vuodella, minkä isäksi vuonna 2025 tehdään lisäleikkauksia 25 miljoonaa euroa. Näin ollen sekä vuoden 2025 että vuoden 2026 valtionavustuksista leikataan 75 miljoonaa euroa, jolloin **hallituskauden aikana valtionavustuksiin kohdistuu yhteensä 150 miljoonaa euroa leikkauksia hallituskautta edeltävästä tasosta.**

Nuorisotyöhön tai valtionavustuksiin laajemmin kohdistuvia leikkauksia ei ole kohdennettu vielä tuleville vuosille, mutta mittakaavaa antaa se, että nuorisotyön koko budjetti oli vuoden 2024 OKM:n talousarviossa noin 74 miljoonaa euroa. OKM myöntää valtionavustuksia nuorisotyön lisäksi esimerkiksi koulutukseen, kulttuuriin, tieteeseen ja urheiluun. **Kohdennuksista päätetään tarkemmin syksyn budjettiriihessä.**

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry
Allianssi-talo, Asemapäälikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi

Nuorille tukea, palveluita ja harrastusmahdollisuuksia tarjoavat järjestöt ja muut toimijat arvioivat aiemmin keväällä, että nuorisotyöstä leikkaaminen osuisi erityisesti maaseudulla asuviin ja jo valmiiksi heikommassa asemassa oleviin nuoriin. Palvelut keskittyisivät enemmän suuriin kaupunkeihin, osallistumisen kustannukset nousisivat ja toiminta siirtyisi enemmän digitaaliseksi. Vapaaehtoisten määrä vähenisi ja nuorten parissa työskentelevien kyky tukea nuoria heikkenisi. Jo oireilevien – esimerkiksi väkivaltaisesti käyttäytyvien, itsetuhoisten tai päihderiippuvaisten – nuorten palvelujen määrä vähenisi.

Nuorisotyöhön kohdistuvat lisäleikkaukset on pystyttävä välttämään. **Valtionavustusleikkaukset on tehtävä harkitusti ja eri palvelujen yhteiskunnallisen tarpeen perusteella, ei esimerkiksi entisen arpajaislain jakosuhteeseen pohjalta.**

Mikäli OKM:n valtionavustusten leikkaukset toteutettaisiin entisen arpajaislain jakosuhteen mukaisesti, nuorisoalaan kohdistuisi 9 % leikkauksista. Se voisi tarkoittaa 13,5 miljoonaa euroa vuonna 2026. Vuonna 2024 OKM:n nuorisotyön kokonaisbudjetti oli noin 74 miljoonaa euroa. Nuorisotyön valtionavustusten kokonaisbudjetti on siitä noin 65 miljoonaa, valtakunnallisten nuorisojärjestöjen avustuksia oli tästä 18 miljoonaa euroa. **Päätökset voivat tarkoittaa siis jopa 20 prosentin leikkauksia nuorisoalalle.** Koska kohdennuksia ei ole päätetty, voivat leikkaukset olla myös vielä suurempia. Tämä olisi kohtalokasta suomalaiselle nuorisotyölle ja nuorisojärjestötoiminnalle.

Osana lapsiin ja nuoriin liittyvää 5 miljoonan euron toimenpidekokonaisuutta koulu- ja oppilaitosnuorisotyön rahoitusta päätettiin lisätä vuosittain 1 milj. eurolla. Pienen kertaluontoisen 5 miljoonan euron panostuksen sai myös koulukiusaamisen vastainen työ. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyön on tutkitusti todettu vähentävän koulukiusaamista, mutta panostus on kuitenkin hyvin pieni verrattuna lasten ja nuorten hyvinvoinnin pitkään jatkuneeseen heikentymiseen.

Lisäpanostukset lasten ja nuorten hyvinvointiin ovat tarpeellisia, mutta ne jäävät jälleen yksittäisiksi toimiksi, kun nuorten pahoinvoinnin ratkaiseminen vaatisi kokonaisvaltaista otetta. Kertapanostus koulukiusaamisen ehkäisyyn on laastari, joka ei paikkaa tarvetta pitkäjänteiselle nuorisotyölle.

Kiitämme päätöksestä laajentaa lahjoitusvähennys yksityishenkilöiden lahjoituksiin nuoriso- ja lapsijärjestöille, vaikka se aiheuttaa verotulojen vähenemää 15 miljoonaa euroa. Laajennus mahdollistaa paremman varainhankinnan niille nuorisoalan järjestöille, joilla on hyvät edellytykset varainhankintaan, mutta on selvää, ettei sillä ole mahdollista paikata valtionavustuksiin kohdistuvia leikkauksia. On myös huomioitava, että tuloksekkaan varainhankinnan käynnistäminen kestää vuosia ja vie resursseja, jotka ovat pois järjestön varsinaisesta toiminnasta.

Opintotuen asumislisä

Hallitus aikoo siirtää opiskelijat yleiseltä asumistueltä takaisin erillisen asumislisän piiriin 1.8.2025 alkaen. Tällä tavoitellaan 57 miljoonan euron säästöjä. Hallitus on arvioinut, että asumislisän määrä olisi jatkossa keskimäärin noin 260 euroa kuukaudessa, mutta tätä tarkennetaan jatkovalmistelussa opetus- ja kulttuuriministeriössä.

Esimerkiksi Helsingissä asuvalle opiskelijalle tämä olisi yli 130 euron leikkaus asumisen tukiin kuukaudessa. **Jos tukea verrataan asumistuen tasoon ennen hallituksen huhtikuussa 2024 voimaan astuneita leikkauksia, leikkauksen suuruus nousee yli 200 euroon kuukaudessa.** Koska opintotuen asumislisää ei saa ympäri vuoden, voi leikkaus tarkoittaa pahimmillaan 3245 euron leikkausta vuodessa alkuvuoteen 2024 verrattuna. Jo aiemmilla päätöksillään hallitus on

leikannut opiskelijoiden sosiaaliturvasta jäädyttämällä opintorahan indeksin sekä leikkaamalla yleisestä asumistuesta.

Ennen vuotta 2017 käytössä ollut opiskelijoiden asumisliisä oli korkeintaan noin 200 euron suuruinen tuki, joka maksettiin osana opintotukea. Nyt tuen suuruudeksi kaavaillaan 260 euroa. Asumisliisän saamiseksi opintojen tulee edetä ajallaan, eikä tukea asumiseen saa niiltä kuukausilta, kun opintotukea ei makseta – esimerkiksi kesäkuukausina. Mikäli kesätöitä ei löydy, on opiskelijan turvauduttava toimeentulotukeen. Toimeentulotukea saadakseen on kaikki säästöt, myös ASP-säästöt, ensin kulutettava. Opiskelijoiden siirto asumisliisälle ei edesauta hallituksen tavoitetta vähentää toimeentulotuen käyttöä.

Hallitus on aiemmin asettanut työryhmän valmistelemaan opintotuen kokonaisuudistusta, minkä yhteydessä tarkoituksena on ollut tarkastella koko opiskelijoiden toimeentulon kokonaisuutta.

Opiskelijoiden sosiaaliturvaa uudistetaan työryhmän työn ohi ja lyhytjäteisesti leikkaamalla.

Koulutus

Esityksessä julkisen talouden suunnitelmaksi sanotaan osaavasta työvoimapulasta olevan pulaa ja matalan koulutustason haittaavan tuottavuuskasvua. Hallitus kertoo myös parantavansa suomalaisten mahdollisuuksia rakentaa tulevaisuuttaan kouluttautumalla. **Työnantajan koulutusvähennyksen poistaminen, maksuttoman toisen asteen rajaaminen, ammatillisesta koulutuksesta sekä kotoutumisesta leikkaaminen jo tehtyjen aikuiskoulutustuen ja avoimen korkeakoulutuksen maksujen muutosten lisäksi eivät edistä näitä tavoitteita.**

Julkisen talouden suunnitelmassa esitetään lakkautettavaksi oppimateriaalien maksuttomuus sekä koulumatkatuki oppivelvollisuuden päättymisen jälkeen. **Nuorten sivistyksellisten oikeuksien näkökulmasta on kyseenalaista, että oppivelvollisuuden takaama kytkös opintojen maksuttomuuteen purkautuu kesken opintojen.** Tämä asettaa myös perusopetuksen jälkeisissä nivelvaiheen koulutuksissa olleet tai esimerkiksi terveyssyistä hitaammassa tahdissa opintoja suorittavat nuoret epäyhdenvertaiseen asemaan, sillä heillä toisen asteen maksuttomuus päättyy aikaisemmassa vaiheessa opintoja.

Maksuttoman toisen asteen uudistuksen myötä koulutuksellinen tasa-arvo parani. Taloudelliset syyt vaikuttivat ennen uudistusta monen nuoren kohdalla siihen, minne he hakivat opiskelemaan. Osa ilmoitti jättäneensä oppimateriaaleja, kuten kirjoja, hankkimatta. Pelkäämme näiden muutosten johtavan samankaltaiseen takapakkiin.

Kymmenessä vuodessa oppilaitosten määrä on vähentynyt merkittävästi ja moni joutuu muuttamaan omilleen oppivelvollisuuteen kuuluvien opintojen perässä, mikä heikentää monen nuoren taloudellista tilannetta. Keskimääräistä aiemmin lapsuudenkodistaan muuttaneet ovat myös heikommassa asemassa myöhemmin kotoa muuttaneisiin verrattuna ja peruskoulutuksen varaan jääminen heillä yleisempää. Siksi maksuttoman koulutuksen rajaamisen sijaan heidän tukeminen olisi erittäin tärkeää. **Huolena on, että koulutuspudokkuus lisääntyy ja koulutustaso lähtee laskuun.**

Ammatillisen koulutuksen 100 miljoonan euron leikkaukset kohdennetaan esityksen mukaan toista tutkintoa suorittaviin, mutta käytännön toteutustapa ei ole tiedossa eikä rahoitus korvamerkittyä. On todennäköistä, että leikkaukset tulevat tavalla tai toisella näkymään myös oppivelvollisten arjessa esimerkiksi henkilöstövähennyksinä. **On hyvin ristiriitaista, että ammatillisesta koulutuksesta leikataan samalla kun hallitusohjelmassa pyritään ratkomaan osaajapulaa.** Ammatillinen koulutus on ollut uudistusten ja massiivisten leikkausten kohteena jo pitkään, ja leikkausten sijaan se tarvitsisi kipeästi lisärahoitusta.

Suomen nuorisovaltuusto Allianssi ry

Allianssi-talo, Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki

nuorisovaltuusto.fi

info@nuorisovaltuusto.fi

Harrastaminen

Kuntien talouden näkymät, valtionavustuksista leikkaaminen sekä lukuisat perheiden toimeentuloon liittyvät leikkaukset ovat uhka nuorten harrastamiselle ja harrastamisen eriarvoisuuden syvenemiselle.

Kotitausta ja koulumenestys vaikuttavat harrastaneisuuteen selvästi. Erityisen vahvasti havainto pätee esimerkiksi liikunnan ja kulttuurin yhdistys- ja harrastustoimintaan. Harrastusten hinta taas on yksi keskeisiä syitä olla harrastamatta mitään tai itseä kiinnostavaa harrastusta. Lukuisat leikkaukset osuvat perheisiin, joissa harrastetaan jo valmiiksi vähemmän.

Samalla kun perheiden taloustilanne heikkenee, leikataan myös harrastuksia tuottavilta järjestöiltä valtionavustuksista. Koska harrasteseteli, harrastamis- ja urheilupaikat tai harrastamisen Suomen mallin ulkopuolella olevien nuorten harrastamisen tukeminen eivät ole lakisääteistä toimintaa, on kuntien heikkenevässä taloustilanteessa suuri uhka nuorten harrastamisesta leikkaamiselle. Nämä tekijät yhdessä muodostavat merkittävän uhkan harrastamisen yhä syvemmälle polarisaatiolle ja kaiken kaikkiaan harrastamisen vähenemiselle.

Helsingissä 2.5.2024

Aleksi Sandroos
Puheenjohtaja

Anna Munsterhjelm
Toiminnanjohtaja

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry

*Lisätiedot: Vaikuttamistyön päällikkö Petra Pieskä
040 5855 392
petra.pieska@nuorisoala.fi*

Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry
Allianssi-talo, Asemapäällikönkatu 1, 00520 Helsinki
nuorisoala.fi
info@nuorisoala.fi